

Regeringen
Utrikesdepartementet
103 33 Stockholm

REMISSVAR

Remiss Gränser i Havet (SOU 2015:10)

I enlighet med remissen lämnar SFV endast yttrande på kap 7-8 i utredningen, och då framförallt i frågan om äganderätt till allmänt vattenområde.

7 Allmänt vattenområde

SFV instämmer i att det finns ett behov av en redovisning av gränsen mellan enskilt och allmänt vatten och att det är lämpligt att lantmäteriet får i uppdrag att åskådliggöra denna på kartunderlag (7.3.1).

Att endast fastställa en ungefärlig gräns som inte är juridiskt bindande kan i och för sig skapa problem men SFV anser att denna ändå skulle fylla en praktisk och pedagogisk funktion som kan vara till god hjälp i förvaltningen av det allmänna vattenområdet till exempel vid upplåtelse av nyttjanderätter eller vid rådighetsmedgivanden. Särskilt viktigt skulle ett sådant kartunderlag vara för det fall lagstiftaren väljer att besluta om staten såsom ägare till allmänt vattenområde.

8 Äganderätt till allmänt vattenområde

Utredningens förslag och bedömning är att i lag reglera att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, beslutar om rätt att använda allmänt vatten och att sådana beslut ska innehålla de villkor som gäller för överlåtelsen (8.3.2).

SFV anser att lagstiftaren bör gå längre och i lag besluta att staten är ägare till allmänt vattenområde (inklusive mindre holmar och skär).
Såsom framgår av utredningen består Sveriges territorium av två delar – fastigheter och allmänt vatten. Av jordabalken framgår att fast egendom är jord som är indelad i fastigheter. I fastighetsindelningen ingår förutom all mark även det mesta av insjövattnet och det kustnära havsvattnet. Allmänt vattenområde är också att betrakta som fast egendom men ingår inte i fastighetsindelningen utan bestäms geografiskt direkt genom lag (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Även om SFV anser att utredningen i någon mån överdriver betydelsen av skillnaden mellan staten såsom ägare till allmänt vattenområde och allmänt vattenområde såsom riksallmänning menar SFV att det vore önskvärt med ett ställningstagande i äganderettsfrågan (jmf sakkunnige Per Stjernquists uttalande med anledning av Bergströms skrift som han anser var inriktad på ett skenproblem, bilaga 10, fotnot 92 i utredningen). I detta ställningstagande bör det samtidigt klargöras att de mindre holmar och skär som idag saknar ägare och som ingår i allmänt vattenområde ägs av staten. Orsaken till detta är flera. Som framgår av utredningen är det allt fler verksamheter som vill ta del av den resurs som allmänt vattenområde utgör. Begreppet riksallmänning är inget vedertaget juridisk begrepp som tydliggör statens befogenheter eller hur området får användas. Det kan därför i framtiden komma att uppstå tolkningsproblem om hur allmänt vattenområde får användas och av vem.

Med en civilrättslig äganderätt tydliggörs istället rätten att genom sedvanliga nyttjanderättsavtal upplåta områden för olika ändamål till marknadsmässiga nivåer. Ett tydliggörande av staten såsom ägare skulle ge staten möjlighet att disponera området som vilken ägare som helst och samtidigt säkerställa att de naturresurser som kan finnas i området kommer det allmänna tillgodo. Detta borgar för en enhetlig hantering och möjliggör även säkerställande av ersättning för skador som kan komma att uppstå på grund av nyttjande. Rena rådighetsmedgivanden i enlighet med utredningens förslag gör att statens kontroll över allmänt vattenområde blir mindre. Det är heller inte helt klarlagt vad som är möjligt att reglera genom rådighetsmedgivanden eftersom lagstiftningen är knapphändig.

Det finns inga belägg för att det skulle föreligga skillnader mellan hur enskilt vatten och allmänt vattenområde ska kunna användas. Ur konkurrenshänseende skulle en skillnad kunna komma att missgynna ägare av enskilda fastigheter. Om statens rätt att bestämma över allmänt vattenområde inskränks till beslut grundande på en höghetsrätt blir det svårt att motivera marknadsmässiga ersättningar vid rådighetsmedgivanden. Verksamhetsutövare styrs då över till att istället nyttja allmänt vattenområde med följd att enskilda fastighetsägare kan komma att gå miste om eventuella intäkter. Det finns även rättviseaspekter att ta hänsyn till eftersom rådighetsmedgivanden innebär att en enskild person utan direkt motprestation medges rätt att nyttja ett område som betraktas som en riksallmänning.

Med en fullständig äganderätt följer dock inte bara rättigheter utan även skyldigheter som inte kan hänföras direkt till en höghetsrätt. På samma sätt som fastighetsägarens ansvar för föroreningar på fastigheten torde till exempel ägaren av allmänt vattenområde kunna anses ha ansvar för föroreningar inom området.

Inga hinder mot att staten anses ha äganderätt (8.1.3)

Av utredningen framgår att det inte finns några internationella hinder emot att fastställa äganderätten till allmänt vattenområde. Eftersom det heller inte synes finnas någon annan fysisk eller juridisk person som kan göra anspråk på att vara ägare torde det vara möjligt att åberopa grunderna för principen att all fast egendom som inte ägs av någon enskild tillhör staten (jmf regalrätten). HDs uttalande i Skattefjällsmålet att "det kom att framstå som en allmänt accepterad rättsgrundsats att staten hade äganderätt till all mark som inte bevisligen ägs av annan" torde enligt SFVs uppfattning vara ännu starkare för det fall det bevisligen saknas ett motstående äganderättsanspråk.

Av den internationella utblick som redovisas i utredningen framgår att Finland är ett av de länder som genom lagstiftning har beslutat att förklara kronan såsom ägare till allmänt vattenområde. Som grund för detta angavs i förarbetena att områden som inte ägs av någon enskild är statens egendom. Precis som i Sverige har Finland en långtgående allemansrätt som säkrar allmänhetens tillgång till naturen. Detta är en stor skillnad mot många andra länder som valt att betrakta territorialvattnet endast som en riksallmänning.

Sammanställning över upplåtna dispositionsrätter (8.3.4)

Utredningens bedömning att lantmäteriet tillsammans med Sjöfartsverket och Kammarkollegiet bör få i uppdrag att bygga upp en databas med beslut om rätten att använda allmänt vatten är bra men bör, om SFVs förslag om statens äganderätt till allmänt vattenområde genomförs, komma att gälla den myndighet som får regeringens uppdrag att förvalta det allmänna vattenområdet. Även lantmäteriet bör vara delaktigt i uppbyggande av en sådan databas. För att en sådan databas ska ha någon praktisk funktion bör den innehålla kartor där det framgår inom vilka områden nyttjanderättsupplåtelser eller rådighetsmedgivanden har skett. Besluten ska ju redan av andra regler finnas ordnade inom myndigheten eller myndighetens arkiv.

I detta ärende har generaldirektör Björn Anderson beslutat. Chefsjurist Tomas Gustavsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också, gruppchef fastighetsutveckling Daniel Biazzi och fastighetsförvaltare Anders Eydal deltagit.

Björn Anderson

Tomas Gustavsson